

A türelmetlen

2020: A GONCOURT-DÍJ
DÖNTŐSE,
A GIMNAZISTÁK GONCOURT-
DÍJÁNAK NYERTESE

„Djaïli Amadou Amal
az irodalmat a felszabadítás
eszközévé teszi.”
Le Monde

*fine
selection*

DJAÏLI AMADOU AMAL

DJAÏLI AMADOU AMAL

A türelmetlen

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2023

A mű valóságos tényeken alapuló fikció.

Munyal defan hayre.

„A türelem a követ is megfőzi.”

Fuláni közmondás

RAMLA

„Amilyen nagy a szív,
akkora a türelme.”

Arab közmondás

– TÜRELEM, LEÁNYAIM! *Munya!* Ez a házasság és az élet egyetlen érénye. Ez vallásunk, ez íratlan szabályrendszerünk, a *pulaaku* igazi érénye. Építsétek be jövőd életetekbe. Vessétek a szívetekbe, ismételgessétek elmétekben: *munyal*. Sose feledkeztek meg róla! – kezdte apánk ünnepélyes hangon.

Lehajtott fejjel gubbasztok, felindultság lesz úrrá rajtam. Hindout és engem a nagynénéink kísérték át apánk lakásába. Odakinn javában folyik a kettős esküvő miatti sürgés-forgás. Már az autók is beálltak, a férjek családtagjai türelmetlenül várakoznak. Az ünnepi hangulattól izgatott gyerekek rikoltozva táncolják körbe a járműveket. Barátnőink és húgaink is itt vannak körülöttünk, mit sem sejteneek szorongásunkról. Irigyelnek minket, arról a napról ábrándoznak, amikor ők lesznek majd az ünnep királynői. A *griot*-k, az énekmondók is megérkeztek a kobzosokkal és a dobosokkal, a családot és az újdonsült vőket dicsőítik teli torokból.

Apánk a kedvenc kanapéján ül, egy pohár szegfűszegzől illatozó teát szürcsölget. A nagybátyáink, Hayatou és Oumarou is itt vannak,

néhány közeli baráttal körbevéve. Utolsó tanácsokkal kívánnak ellátni minket, felsorolni, milyen feladatok várnak ránk feleségként, aztán elköszönni tőlünk, de persze csak azután, hogy áldásukat adták ránk.

– *Munyal*, leányaim, merthogy a türelem erény. Isten szereti a türelmeseket – hajtogatja rendületlenül apám. – Én ma bevégeztem atyai kötelezettségemet irányotokban. Felneveltelek, kitanítottalak, ma pedig felelős férfiakra bízlak benneteket. Immár nagylányok vagytok, sőt, inkább nők. Ezentúl férjes asszonyok lesztok, tisztelettel és megbecsüléssel tartoztok hitveseteknek.

Ellenőrzöm, hogy a köpenyem szépen omlik-e le körülöttem. Egy pazar *alkibbarét* viselek. A testvéremmel, Hindouval apánk lábánál ülünk egy élénkvrös török szőnyegen, ami éles kontrasztot alkot sötét ruháinkkal. A nagynénéink fognak közre minket, ők, a *kamók* töltik be a koszorúslány szerepét. Ahogy máskor is az esküvőkön, Goggo Nenné, Goggo Diya és a segítők nemigen tudják palástolni érzelmeiket. A csendet csak az ő szipogásuk töri meg. A könnyek mély barázdákat vonnak ráncos arcukon. Nem takarják el kivörösödött szemüket, nem szemérmeskednek. Rajtunk keresztül a saját esküvőjüket élik át újra. Egykor őket is az apjuk színe elé vezették egy utolsó búcsúra, ők is megkapták azokat a tanácsokat, amelyeket nemzedékről nemzedékre minden új asszonynak továbbadnak.

– *Munyal*, leányaim! – szólal meg most Hayatou nagybátyám. Aztán rövid szünetet tart, megköszörüli a torkát, majd komoly hangon sorolni kezdi:

- Tartsátok be a napi öt imádkozást.
- Olvassátok a Koránt, hogy utódaitokra áldás szálljon.
- Féljétek a ti Isteneteket.
- Engedelmeskedjétek hitveseteknek.

- Óvjátok elméteket a figyelemeltereléstől.
- Legyetek férjetek rabszolgái, és ő a rabotok lesz.
- Legyetek számára a föld, és ő az egetek lesz.
- Legyetek számára mező, és ő esőtök lesz.
- Legyetek számára ágy, és ő kunyhótok lesz.
- Ne duzzogjatok.
- Ne becsüljétek le, ne adjatok vissza ajándékot.
- Ne legyetek ingerlékenyek.
- Ne legyetek fecsegők.
- Ne legyetek szétszórtak.
- Ne könyörögjétek, ne követelőzzetek.
- Legyetek szemérmesek.
- Legyetek hálásak.
- Legyetek türelmesek.
- Legyetek tapintatosak.
- Értékeljétek őt, hogy becsüljön titeket.
- Tiszteljétek a családját, és engedelmeskedjétek neki, hogy elnyerjétek támogatását.
- Segítsétek hitveseteket.
- Óvjátok vagyonát.
- Óvjátok méltóságát.
- Óvjátok étvágját.
- Soha ne éhezzen lustaságotok, rosszkedvetek vagy rossz főztötök miatt.
- Kíméljétek látását, hallását, szaglását.
- Szemének soha ne kelljen szennyet látnia ételetekben vagy házatokban.
- Fülének soha ne kelljen trágárságot vagy sértést hallania szátokból.

– Orrának soha ne kelljen bűzt éreznie testeteken vagy házatokban, csak illatszert és tömjént szagoljon.

Szavai az elmémbe maródnak. Érzem, hogy darabokra török a szívem, mert rádöbbenek, az előző napok rémálma épp most válik valóra.

Az utolsó pillanatig valami csodában bíztam naivan, ami megment ettől a megpróbáltatástól. Téhetetlen, néma düh fojtogat. Legszívesebben törnék-zúznék, sikoltoznék, üvöltenék. A hűgom már nem is tartja vissza a könnyeit, zokogás rázza. Fulladozik. A keze után nyúlok, vigasztalásképpen megszorítom. Gyötrődését látva bánatom ellenére erősnek érzem magam. Most, hogy el kell szakadnom tőle, Hindou még drágább számomra.

– Szüleitek soha ne tudjanak az otthonotok ügyes-bajos dolgairól, tartsátok titokban házastársi viszálykodásaitokat, ne támasszatok ellenségességet a családjaitok között, mert ti ki fogtok békülni, ám a gyűlölet, amit szítottatok, megmarad – teszi hozzá Hayatou bácsi.

Rövid csend után apám ugyanezen a komoly és ellentmondást nem tűrő hangon folytatja:

– Mostantól kezdve mindketten a férjetekhez tartoztok, akinek az Allah által megszabott feltétlen engedelmességgel kell adóznotok. Az engedélye nélkül nem mehettek el otthonról, még azért sem, hogy a halálos ágyamhoz siessetek! Csakis így, ezzel a feltétellel lesztek tökéletes feleségek!

Erre Oumarou bácsi is rákontráz, aki eddig hallgatott.

– Sose feledjétek: egy asszonynak, hogy a férje kedvében járjon, minden egyes találkozáskor a legdrágább parfümjével kell beillatoztatnia magát, a legszebb ruháit kell magára öltenie, ékszerekkel kell

magát felékesítenie – és még sorolhatnám! Egy asszony paradicsoma a férje lábánál van.

Szünetet tart, mintha csak időt akarna hagyni nekünk, hogy elgondolkozzunk a szavain, aztán öccséhez fordul, és ezzel zárja mondanóját:

– Hayatou, következék a *du'ā*, mondd el az imát. Allah adjon nékik boldogságot, új otthonukat ajándékozza meg számos utóddal, szálljon rájuk *baraka*. Végezetül: Allah adja meg minden apának azt a boldogságot, hogy kiházasihatja leányát!

– *Ámin!* – feleli apám, aztán a nagynénémhez szól. – Most már induljatok, az autók odakinn várnak.

Goggo Nenné megbök a könyökével. Fakó hangon köszönetet mondok apámnak, aztán a nagybátyáimnak is. Mindenki legnagyobb meglepetésére Hindou zokogva apánk lába elé veti magát – aki ettől kővé dermed –, és rimánkodni kezd:

– Kérlek szépen, Baaba, hallgass meg! Nem akarok hozzámenni! Kérlek szépen, engeddd meg, hogy itt maradhassak.

– De hát miket hordasz össze, Hindou?

– Nem szeretem Moubarakot! – zendít rá még jobban a sírásra a húgom. – Nem akarok hozzámenni.

Apám még pillantásra is alig méltatja a lábánál kuporgó kamasz lányt. Felém fordul, és higgadtan kiadja az utasítást:

– Induljatok! Allah adjon nékik boldogságot.

És ezzel kész, vége. Mindössze ennyivel búcsúzik el tőlem apám, akit valószínűleg egy évnél korábban nem fogok viszontlátni – ha minden a megszokott módon megy.

Abban a pillanatban a távolság ellenére, ami mindig is megvolt köztünk, arra vágytam, hogy beszélgessem velem, hogy elmondja,

hiányozni fogok neki. Azt reméltem, hogy biztosít majd arról, mennyire szeret, hogy odasúgja, mindig az ő kislánya maradok, hogy ez a ház mindig az otthonom lesz, bármikor szívesen látnak. De tudom, hogy a való életben ilyesmi nem lehetséges. Nem azoknak a külföldi szappanoperáknak az egyikében vagyunk, amik kamaszkorunk álmait népesítették be, nem is azokban a limonádé szerelmes regényekben, amiket oly nagy gyönyörűséggel faltunk. Nem mi vagyunk az első lányok, és nem is az utolsók, akiket apám és a nagybátyáink kiházasítanak. Ellenkezőleg, ők most felettébb elégedettek, hogy maradéktalanul teljesítették kötelességüket. Gyermekkorunk óta erre a pillanatra várnak, amikor végre megszabadulhatnak a felelősségtől, és egy másik férfira bízhatnak bennünket – szűzen.

A nagynéném a kijárat felé húznak, teljesen le vagyunk fátyolozva. A nők, akik a nagy udvaron várnak minket, oly sokan vannak, hogy a kezem elszakad Hindouétól. Arra sincs időm, hogy legalább egy szót váltsak vele, nagy kurjongatás közepette már terelnek is a rám váró autó felé. Még egy utolsó pillantás, és akkor meglátom: könnyek között, kétségbeesetten. Kíméletlenül betuszkolják a másik autóba.

II

EGÉSZ ÚTON ÜDVRIVALGÁS KÍSÉR, így kívánja a rituálé. Az a fekete luxus-Mercedes halad elől, amiben én ülök, harsogó dudaszóval tucatnyi másik követi. A menet tesz egy kört a városban, majd befordul egy pazar koncesszió udvarára, amit színes fények világítanak meg. A tamtam dobok pergése, a *griot*-k éneklése, a felvillanyozott asszonyok és gyerekek kurjongatása elképesztő hangzavart alkot.

Egy órával később feleség társam lép oda hozzám, hogy köszöntsön. A fátylam alól szemügyre veszem. Ellentétben azzal, amit képzeltem, egyáltalán nem idős. A harmincas évei derekán járhat, és nagyon szép.

Szerettem volna, ha a szövetségeseemmé tehetem, de olyan tekintettel néz rám, hogy visszarettenek. Szemlátomást már most gyűlöl, pedig még nem is ismer. Őt is körbeveszik a nőrokonai, arcukon az illendőség mosolya.

Két tábor néz farkasszemet, néma párbajban fürkészik egymást, mézesmázos képmutatás mögé rejtőzve.

Feleségtársam úgy fel van ékesítve, akár egy menyasszony. Csillogó ruha, gyönyörű hajfonatok, kezén-lábán díszes hennatetová-lás. Én azonban érzem, hogy óriási erőfeszítésébe kerül megőriznie nyugalmát. Ajka könnyed mosolyra húzódik, de a szemében bujkáló szomorúságot nem tudja leplezni vele. Azt mondják, összeomlott, amikor értesült erről a házasságról, állítólag napokon át csak sírt. Bizonyára a családja támogatásával összeszedte magát, vagy egész egyszerűen belátta, hogy a férjét senki és semmi nem tudja eltántorítani ettől a tervtől, amin az egész város köszörülte a nyelvét.

Úgy mustrál, hogy szinte keresztüldőf a tekintetével. A pillantásunk összetalálkozik. Az övéből olyan gyűlölet sugárzik, hogy lesütöm a szemem.

A legidősebb sógornőm, aki nagy megbecsülésnek örvend a többi asszony között, ekkor ezekkel a szavakkal fordul feleségtársamhoz:

– Kedves Safírám, íme, itt van az új asszony, a te *amariyád*. Ramlának hívják. Ő a te testvéred, a kishúgod, a lányod. A családja rád bíz. Mostantól a te feladatod segíteni neki, tanácsokkal ellátni, megmutatni a koncesszió működését. Te vagy az első feleség, a *daada-saaré*. És ahogy azt te is tudod, a *daada-saaré* a ház irányítója, az ő tisztje vigyázni az otthon harmóniájára.

Daada-saaré, te leszel a házban az is, aki minden szenvedést magára vesz. Első feleség maradsz még akkor is, ha az urad tíz másik nőt vesz el. Tehát csak egyetlen szó: *munyal*, türelem! Mert itt minden a te felelősséged. Te vagy a ház oszlopa. Erőfeszítéseket kell majd tenned, szívósnak és békülékenynek lenned. Ehhez mindörökre magadévá kell tenned az önuralmat, a *munyak*. Te, Safira, te vagy a *daada-saaré*, a *jiddere-saaré*, az anya, a ház úrnője és minden szenvedés magára vevője! *Munyal, munyal...*

Ezután felém fordul:

– Ramla, mostantól Safira kishúga vagy, a lánya, ő a te anyád. Engedelmességgel és tisztelettel tartozol neki. Rá kell bíznod magad, tőle kell tanácsot kérned, követned kell a parancsait. Te vagy a fiatalabb. A koncesszió ügyeinek intézésével kapcsolatban nem kezdeményezhetsz semmit anélkül, hogy kikérted volna a *daada-saaréd* véleményét. Ő a ház úrnője, te csak a kishúga vagy. A hálátlan feladatokat neked kell elvégezned. Teljes engedelmesség, türelem a haragjával szemben, tisztelet. *Munyal, munyal...*

Csendben hallgatjuk, csak bólogatunk beleegyezésünk jeléül. Aztán Safira a családja kíséretében elvonul. Az én rokonaim sem időznek tovább, egyedül azok az asszonyok maradnak, akiket a hagyomány szerint arra jelöltek, hogy mellettem legyenek a házasságom első napjaiban. Letelepdednek az új lakásomban, amely pontosan szemben van a feleségtársaméval. És Goggo Nennére hárul az a megtisztelő feladat, hogy bevezessen a nászszobába.

III

EGY FULÁNI HÁZBAN NŐTTEM FEL, olyanban, amilyen az összes többi jó módú koncesszió a Kamerun északi részén fekvő Marouában. Apám, Alhadji Boubakari a letelepült fulánik nemzedékéhez tartozik, azok közé, akik elhagyták a szülőfalujukat, és a városba költöztek, kitágítva tevékenységeik körét. Ma már üzletember, akárcsak a fivérei. Ugyanakkor Dankiban, a faluban, ahonnan származik, megtartott egy marhacsordát, amit helyi pásztorokra bízott, akik még mindig a vándorló legeltetés hagyományát követik. Merthogy a marha teszi a fulánit. És ezt az én családom is így gondolja.

Apám jóképű férfi, energikus hatvanas. Minden körülmények között méltóságteljesen viselkedik, mindig kifogástalanul öltözik, kikeményített *gandurát* és hozzáillő fejfedőt visel.

A szokás a szülő és gyermek kapcsolatában visszafogottságot ír elő, olyannyira, hogy még az érzelmeinket, indulatainkat sem mutathatjuk ki. Ez is az oka annak, hogy nem áll különösebben közel hozzánk. Apai szeretetének egyetlen bizonyítéka, hogy létezem.

Nem tudom, karjába vett-e valaha, vezetett-e kézen fogva. A lányával mindig áthághatatlan távolságot tartott. Nekem azonban soha eszembe se jutott panaszkodni emiatt. Így volt, nem lehetett másként. Csak a fiúk láthatták gyakran apánkat, csak ők léphettek be a lakásába, ők étkezhettek vele, sőt, néha még a piacra vagy a mecsetbe is elkísérhették. Ellenben nem időzhetnek a koncesszió belsejében, az a nők birodalma. A muszlim társadalom mindenkinek kijelöli, hol van a helye.

Népes család vagyunk, amit apám vasmarokkal irányít. Négy felesége mintegy harminc gyermekkel ajándékozta meg, közülük a legidősebbek – túlnyomó többségben lányok – már megházasodtak. Baaba nem tűri a konfliktusokat, ezért valamennyi hitvese őrizkedik attól, hogy beszámoljon neki azokról a kis csetepatékról, vitákról, amelyek óhatatlanul is feldúlják egy poligám otthon nyugalalmát. Így aztán a mi nagy családuink napjai látszólag harmonikus és derűs légkörben telnek.

Az olyan házat, amiben lakunk, Észak-Kamerunban *koncesszió*-nak nevezik. Ez apám birtoka, nagyon magas falak övezik, hogy senki ne láthasson be. A látogatók nem jöhetnek be csak úgy: a fuláni vendéglátás hagyományai szerint a bejáratnál, az előtérben fogadják őket, amit *zawlerunak* hívunk. Emögött egy hatalmas térség nyílik, ahol több épület emelkedik, először is apám, a családfő impozáns vil-lája, utána a *hangar*, egy oszlopos verandaszerűség, ahol a vendégeket fogadjuk, végül az asszonyok lakásai, ahová a férfiak nem léphetnek be. Egy feleség, ha beszélni akar a férjével, csakis a soros asszonytár-son keresztül teheti meg.

Az öt nagybátyám ugyanebben a városrészben lakik. Így nem is egy, hanem hat koncessziónk van. Ha apám mintegy harminc

gyermekéhez hozzáadjuk a teljes nagycsalád gyermekeit, akkor ez a szám könnyen meghaladhatja akár a nyolcvanat is. Mi, lányok az anyáinkkal élünk, miközben a fivéreink kiskamasz koruktól kezdve saját szobát kapnak az anyai lakásokon kívül. És természetesen fiúk és lányok alig találkoznak, még szólni se nagyon szólnak egymáshoz.

Tejeskávé színű bőrével, mogyoróbarna szemével, hollófekete, selymes hajával, amiben csak imitt-amott bújjik meg egy-egy ősz tincs, és rendszeresen megújított szép fonatokban omlik le a vállára, anyám, tucatnyi terhessége ellenére, még ma is gyönyörű nő. Nem sokkal több ötvennél, dús idomaira tetszetős, élénk színű ruhák simulnak, csípőjét riszálva jár, megindító érzékiséggel. Ő apám első felesége, és teljesen alá van vetve az akarátának. Amikor apám újabb asszonyt hoz a házhoz, anyám képmutató módon a világ minden boldogságát kívánja neki, miközben azért foházkodik, hogy az újonnan érkezett ottléte ne legyen hosszú lélegzetű. Amikor apám eltaszítja valamelyik nejét, együttérzést színlel, és példásan gondját viseli a szerencsétlen teremtés gyermekeinek. Nagy tekintélynek örvend a család nőtagjai körében. Apámnak ő a szerencsecsillaga, amióta ugyanis nőül vette, az üzleti ügyei virágzásnak indultak. Márpedig a nép képzeletében a feleség jó csillagától függ a férfi gazdagsága. Azonban a kivívott megbecsülés sem kíméli meg férjura veszekedős természetétől, ő sem részesül jobb bánásmódban, mint a többi asszony. Azt, hogy meg tudta tartani a helyét, kizárólag a türelmének köszönheti. Megvan az a szerencsés adottsága, hogy mindent elfogad, mindent elvisel, és főként mindent elfelejt... vagy legalábbis úgy tesz.

Csakhogy amikor magára marad, anyám a keservein rágódik. És mostanában még a szokásosnál is keserűbb, szörnyű kudarcérzése

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha öröme és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatom veled.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

van. Egyre kevésbé bírja elviselni a koncesszió életét átható vitákat és az alantas húzásokat. Rendre azzal vádolja három feleségtársát, akiknek a gyermekei túrhetetlenül pimaszok, hogy időnap előtt a sírba kergetik. Morgolódik az idősebb fiai tétlensége miatt, siránkozik a lányai rossz házasságán, amiért lelke mélyén a férjét okolja. Igazságtalannak tartja, azt viszont semmiképpen nem szeretné, ha ő is megtagadva végezné. A biztonság mindenekelőtt!